

MEZŐGAZDASÁGI VÁLLALKOZÁSOK FINANSZÍROZÁSA

SZALKA ÉVA¹ – PÁLL ZSOMBOR² – REITER SZILVIA² – FILEP BÁLINT³

¹Széchenyi István Egyetem

Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar

Mosonmagyaróvár

²Agrárminisztérium

Tudásalapú Agrárgazdaságért Felelős Főosztály

Budapest

³Széchenyi István Egyetem

Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar

Győr

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarország egyik fő stratégiai célkitűzése egy, a fejlett országokkal összehasonlítva is versenyképes, gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból egyaránt hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, amely teljesítményének állandó növekedése és hozzáadott értékének folyamatos növelése révén aktívan hozzájárul a nemzetgazdaság fejlődéséhez és a vidéki térségek munkahelyeinek gyarapításához, garantálja az ország biztonságos élelmiszer-alapanyag ellátását.¹

Mint minden vállalkozás, a mezőgazdasági vállalkozások számára is fontos, hogy a megfelelő növekedési lehetőséget, illetve az ehhez szükséges forrásokat válasszák ki. Az üzletmenethez szükséges források belső és külső források lehetnek. Tanulmányunk célja, hogy átfogó képet adjon a mezőgazdasági vállalkozások külső finanszírozásáról, külön vizsgálva az egyéni vállalkozásokat és a gazdasági szervezeteket.

Kulcs szavak: mezőgazdaság, külső források, hitelezés

¹<http://www.kormany.hu/download/7/30/d0000/%C3%89lelmiszergazdas%C3%A1gi%20strat%C3%A9gia%202016-2050.pdf>

BEVEZETÉS

Magyarország természeti adottságainak is köszönhetően évszázadok óta jelentős, nemzetközi szinten ismert és elismert mezőgazdasági termelést folytat, melynek meghatározó hányadát a hazai élelmiszeripar dolgozza fel. A mérsékelt klíma, a kiváló termőföld és a mezőgazdaság számára rendelkezésre álló vízvagyon biztosítja, hogy megfelelő technológiával és tudással ne csak a hazai lakosságot lássa el kiváló minőségű és biztonságos élelmiszerekkel, hanem exportálhasson is jelentős mennyiségű élelmiszert más országok fogyasztói számára.²

Az agrárágazat tevékenységének elemzése komplex feladat, mert a kérdéskörnek számos, mélyreható természeti-társadalmi-gazdasági-technológiai összefüggése van. Nem hagyható figyelmen kívül a birtokviszonyok, a méretgazdaság alakulása, a modern technika, a technológia hatékony / gazdaságos alkalmazása, a szervezeti struktúra, a hálózatosodás szerepe, a beszerzési és értékesítési piaci lehetőségek figyelembe vétele, a marketing, a jog, a pénzügyi eszközök ismerete, a motiváció, a profitorientáltság / -kényszer megléte, a digitalizáció felhasználása / alkalmazása. Figyelembe kell venni mindezek mellett az ágazat tevékenységeinek megítélése során a szezonális, az időjárási viszonyok fel- / kihasználási lehetőségeinek bővítését, illetve az agrárkamarai tanácsadás komplexitásának erősítését. Ebből adódóan az ágazat helyzetének reális elemzéséhez holisztikus gondolkodásra, a rendszerszemléletre van szükség. Jelen tanulmányunkban a mezőgazdasági vállalkozásokra ható tényezők egy szegmensét, a finanszírozás néhány összefüggését vizsgáljuk.

A mezőgazdasági vállaltok növekedéséhez, versenyképességük megtartásához forrásokra van szükség, melyek a saját források mellett lehetnek különböző típusú támogatások, kötvények valamint banki hitelek. Az agrárhitelezéssel foglalkozó szakemberek egy része szerint a jelenlegi hazai hitelintézeti gyakorlat nem tolerálja a mezőgazdasági tevékenység azon sajátosságát, hogy a gazdálkodás szezonális, illetve a naptári és gazdálkodási év nem esik egybe (*Alvincz*, 2001).

Az agrárágazat eltérő finanszírozási megoldásokat igényel, mint a többi nemzetgazdasági ágazat (*Bíró*, 2009). Az ágazat finanszírozása mindig is problematikus volt, hisz az alacsony jövedelmezőség, a piaci problémák és a magas eladósodottság

² B/1360. számú jelentés az agrárgazdaság 2016. évi helyzetéről

jellemzi. A pénzügyi válság hátrányosan érintette az agrárvállalkozásokat. A pénzügyi szereplők óvatosabbak lettek, kerülték a kockázatokat, így az ágazat még nehezebb helyzetbe került a finanszírozás tekintetében (Fábián et al., 2010).

Ugyanakkor az elmúlt években már tapasztalható változás, egyre inkább előtérbe kerül a stratégiai ágazatként kezelt mezőgazdaság finanszírozása, élesedik a verseny a bankoknál az agrárügyfelekért. Sorra alapítják, és fejlesztik a pénzügyi intézetek az agrárkompetencia központjait. Ennek háttérében a mezőgazdasági vállalkozások stabilitása, az alacsony csődráta áll, ami elsősorban a kiszámítható finanszírozási forrásnak tekinthető jövedelemplótó agrártámogatásnak és a földnek, mint helyhez kötött erőforrásnak köszönhető.

A MEZŐGAZDASÁG SZEREPE A NEMZETGAZDASÁGBAN

Az előzetes adatok szerint a mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 3,6%-kal járult hozzá 2018-ban. A bruttó hozzáadott értékből 4,3%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 4,0, a foglalkoztatásban 4,8% volt az aránya 2018-ban. 2016-ban a hozzáadott érték bővülése kedvező irányban változtatta a nemzetgazdaság teljesítményét, 0,5 százalékponttal emelte a GDP-t. 2017-ben azonban a mezőgazdaság 0,3 százalékponttal mérsékelte a növekedést, bruttó hozzáadott értéke 8,1%-kal csökkent az előző évhez képest (1. táblázat).³Az elmúlt évben a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének volumene 5,3 százalékponttal emelkedett, ennek köszönhetően 0,2 százalékponttal emelte a gazdasági növekedés ütemét.

³ KSH, A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban (2017)

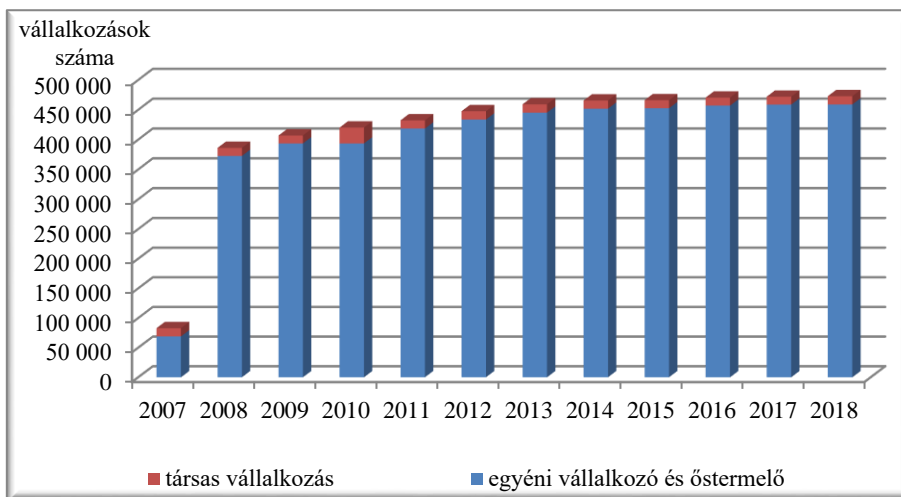
*1. táblázat: A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban (2007-2018) (%)**Table 1: The role of agriculture in the national economy*

Év	A mezőgazdaság részaránya		
	a bruttó hazai termék (GDP) termelésben	a bruttó hozzáadott érték	a beruházásban
2007	3,4	4,0	3,7
2008	3,4	3,9	4,7
2009	3,0	3,5	5,6
2010	3,0	3,5	4,8
2011	3,9	4,6	5,6
2012	3,8	4,6	5,8
2013	3,9	4,6	5,9
2014	4,0	4,7	6,0
2015	3,7	4,4	4,8
2016	3,7	4,4	5,0
2017	3,3	3,9	4,8
2018	3,6*	4,3*	4,1*

*Agrárminisztérium adata

Forrás: KSH, A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban (2017), KSH adatok

A mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozások száma 2007-2018. között folyamatosan emelkedett. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy ha a vállalkozási formát vizsgáljuk, akkor az egyéni vállalkozások dominálnak, s ezek száma évről évre ugyancsak növekedett. (1. ábra). Összességében látnunk kell azonban, hogy a magyar mezőgazdaság termelésének döntő hányadát a nagyüzemek adják.

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2018) adatai alapján

1. ábra: A mezőgazdasági vállalkozások számának alakulása

Figure 1: The evolution of the number of agricultural enterprises

FINANSZÍROZÁS

A mezőgazdasági vállalatok számára a folyamatos fejlődés és a növekedés elengedhetetlen a versenyelőny megtartása érdekében. Fontos, hogy a megfelelő növekedési lehetőséget válasszák ki annak érdekében, hogy a folyamatos fejlődés jellemezze működésüket. A vezetés és a pénzügyi ismeretek, valamint az elemzések szorosan összefüggnek egymással. Egy vezetőnek kell eldönteni, hogy az adott vállalat a belső vagy a külső növekedési lehetőségeket preferálja. A megfelelő választás révén a vállalat versenyelőnyre tehet szert és képes a piaci bővítésre és terjeszkedésre is.

Az elméleti közgazdászok egyik jellegzetes kutatási témája a vállalati méretek, illetve a gazdasági növekedés közti kapcsolat elemzése. *Robert Gibrat* 1931-ben írott értekezésében azt állította, hogy a növekedés nem függ a cég méretétől, az arányos növekedés egy szabály által meghatározott (Gibrat-törvény). A megítélés az eltelt időszakban jelentősen módosult.

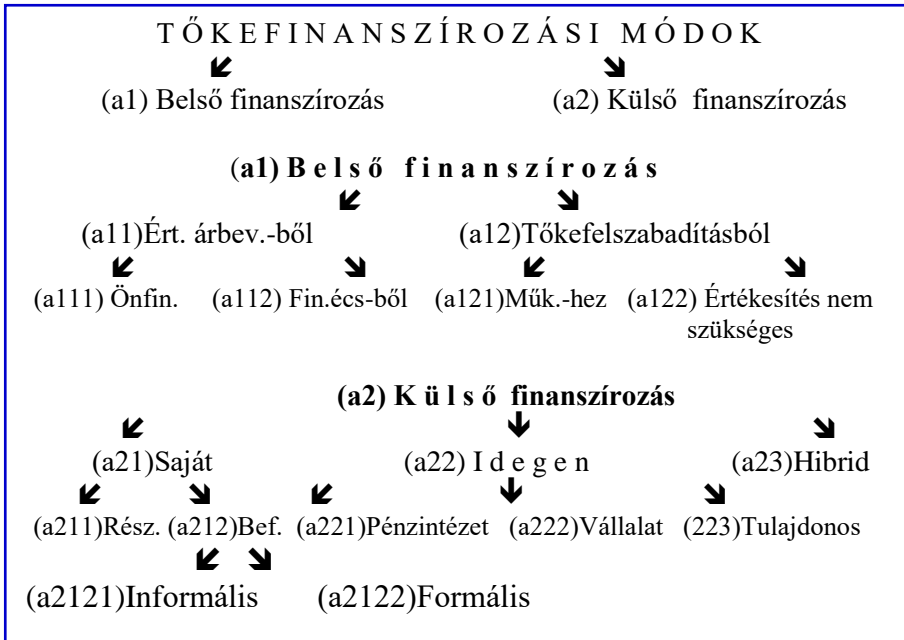
A vállalatok növekedési lehetőségét tekintve két finanszírozási formáról beszélhetünk: egyrészt belső finanszírozásról, ami történhet a megtermelt források működésbe történő

visszafordításával, másrészt beszélhetünk külső finanszírozásról, amikor a felhasznált források kívülről érkeznek (Walter, 2013).

Az üzleti folyamatokat különböző finanszírozási eljárások kísérik. A finanszírozási eljárások alatt a rövid és hosszú lejáratú, valamint a tartós forrásszerzés különböző módjait értjük. A hosszú lejáratú és a tartós forrásszerzést – az 1 évnél hosszabb távú időtartam miatt – tőkefinanszírozásnak nevezzük. A vállalati tőke finanszírozás a tőkeszerzés és visszafizetés összes intézkedését, valamint a tőkeszerző vállalat és a tőkejuttató(k) közötti fizetési, információs, ellenőrzési és biztosítási kapcsolatok kiépítését is felöleli. A vállalkozások tőkeszerzési esélyük valóra váltását egyrészt az ideiglenes tőkejuttatókban, a hitelezőkben, másrészt pedig a tartós tőkejuttatókban, vagyis a természetes tulajdonosokban véljük megtalálni (Katits, 2017).

A tőkeszerzési lehetőségek feltárásához Katits (2017) javasolja az ún. *többlepcsős választást*, amit a 2. ábra szemléltet.

Az egyik szerint az ábra alátámasztja azt, hogy a döntési problémákat a gyakorlatban, majdnem kivétel nélkül, több lépcsőben oldjuk meg: az alapvető döntés után – vajon belső(a1) vagy külső(a2) finanszírozás lehetséges – további döntési igény adódik, amit újra egy köztes lépcső követ(a11, a21, és így tovább). A példa kedvéért, a köztes lépcsőben – amikor az alapvető döntés külső tőke szerzése (a2) – arról kell dönteni, hogy saját(a21) vagy idegen(a22) tőke között válasszunk. A példát tovább folytathatjuk az 'a22-lépcsőfokon' újabb lépcsők beiktatásával, azzal, hogy milyen hitelintézetnél, mekkora futam- és lejáratú idővel, milyen biztosítékkal, és adott esetben, milyen kamatfizetés és törlesztés mellett szerezhetünk idegen tőkét (Katits, 2017).

Forrás: Katits, E. (2017)

2. ábra: A többlépcsős vállalati tőkefinanszírozási döntés lépcsőfokai

Figure 2: Steps of a multi-stage corporate equity financing decision

Belső finanszírozás esetén a meglévő és a létrejövő forrásokat használja fel a vállalat. Ilyen esetben átrendeződés történik a likvid eszközök és a kevésbé likvid eszközök között. A forgóeszközök likviditási szempontból nagyon fontosak, könnyel lehet készpénzzé alakítani őket. Meg kell azonban fontolni a befektetett eszközök eladását, mert vannak olyan eszközök, amelyeknek az eladása veszélyeztetheti a vállalat működését (Béza et al., 2013)

Saját forrás képződhet a tárgyévi eredmény felhasználásával, azaz, ha a vállalat nyereséget realizál az adott évben az eladott termékek/szolgáltatások révén (Katits, 2007). A magas nyereséggel rendelkező vállalatok könnyen tudnak további növekedéseket elérni belső forrásfelhasználás révén.

A bank a vállalkozás részére pénzt ad egy előre meghatározott cél megvalósítása érdekében (Kovács, 2013). A bankkölcsönöket időtáv szerint két csoportba lehet sorolni:

Rövid-távú kölcsönök: Ezek jellemzően éven belüli kölcsönök, amelyek a rövid lejáratú kötelezettségeken belül jelennek meg az eredménykimutatásban. Céljuk jellemzően a likviditás biztosítása a vállalat számára.

Hosszú-távú kölcsönök: Ezek jellemzően éven túli hitelek, melyeknek a visszafizetése több évet is igénybe vesz a vállalatok számára. Az eredménykimutatásban a hosszú lejáratú kötelezettségek között jelennek meg ezek a tételek.

A belső és a külső növekedésnél egyaránt vannak előnyök és hátrányok is. Amennyiben egy vállalat csupán a belső növekedés mellett dönt, akkor előnyök közé sorolható, hogy az eladósodottsága nem növekszik és a tulajdonosi arányt is képesek kedvező szinten tartani. A vállalatok tehát képesek megőrizni a függetlenségüket, valamint kevésbé vállalnak kockázatot az eladósodottság terén. A belső növekedés hátránya, hogy mivel csak belső források felhasználásával növekszik a vállalat, ezért sokkal lassabb a növekedés üteme, hiszen egyszerre nem feltétlenül tud nagyobb forrást a növekedésre fordítani. Ezzel szemben a külső növekedés előnye, hogy a vállalat gyorsan hozzá tud férni egy nagyobb összegű forráshoz, amely révén gyors növekedést képes elérni. Külső növekedés esetén a hátrány a tulajdonosi arány csökkenése és az eladósodottság növekedése. A kölcsönfelvételek jelentős nagysága esetén a vállalatok egyre nehezebben tudják visszafizetni azokat. Az adósság rendezése további hitelek felvételére ösztönözheti a vállalatokat, amely végül adósságcspadához vezet. Ez fizetéképtelenséghez és csődhöz is vezethet. A tulajdonosi arány túlzott csökkenése is egy nagyon kedvezőtlen előjel a vállalatok számára, ami szintén a válsághoz köthető (Katits, 2010).

Ha a belső forrás nem elégséges a növekedés finanszírozásához, akkor a hiányzó részt pótlólagos külső forrásból kell kiegészíteni. *Brealey és Myers* (1998) szerint minél gyorsabban növekszik a vállalat, annál több beruházásra van szüksége és annál több külső forrást kell bevonnia.

A vállalati növekedés realizálásához belső és külső finanszírozási forrás egyaránt szükséges, azonban a szükséges forrásmennyiséget csak körültekintő finanszírozási helyzetelemzés során állapíthatjuk meg: a rendelkezésünkre álló belső finanszírozási források ismeretében tudjuk meghatározni a szükséges külső forrás nagyságát. A vállalati fellendülés és prosperálás szakaszában jelentkező átmeneti tőkehiány egyedüli eszköze a külső tőkefelvétel, mivel a cég belső finanszírozási forrásainak

felhalmozódása időben lassúbb a tőkeigény keletkezéséhez képest (*Szalka – Katits., 2018*).

Összességében a belső és a külső növekedésnek is számos kedvező és kedvezőtlen hatása van a vállalatokra nézve. Egy vállalat akkor gondolkodik optimálisan, amennyiben nem csak az egyik növekedési lehetőséggel él, hanem a két növekedési módszert együttesen használja, ügyelve az eladósodottság optimális szinten tartására.

ANYAG ÉS MÓDSZER

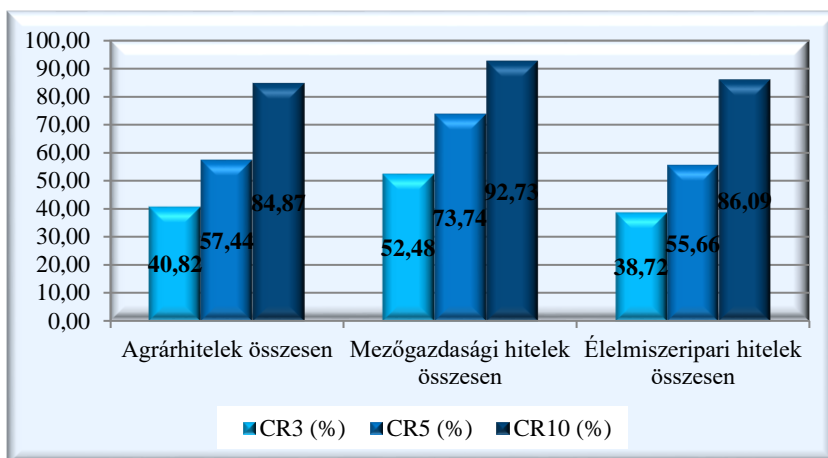
Az agrárgazdaság hiteleiről 2015-ben indított adatgyűjtést az Agrárminisztérium az egyéni gazdaságok/vállalkozások adatszolgáltatása alapján, amely 2016-ban kiegészült a gazdasági szervezetekkel. Az adattartalom 2016-ban kibővült a piaci alapú hitelekkel, valamint az élelmiszeripar esetében egy részletesebb (szakágazati szintű) főtevékenység szerinti bontással. A 2019. évtől kezdődően a támogatás előfinanszírozó hitelekkel és a teljes hitelállományra vonatkozóan a vállalkozás mérete szerint bontással (kkv bontás) gazdagodott az adatok köre. A statisztikai adatok tartalmazzák az agrárgazdaságban működő egyéni gazdaságok/vállalkozások és gazdasági szervezetek teljes (piaci alapú és támogatott) hitelállományát és az adott negyedév alatt folyósított új hiteleit a hitelfelvevő gazdálkodási formája, főtevékenysége, a hitel pénzneme, a hitelcél, és futamidő szerint.

A vállalkozások besorolása a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEÁOR'08) szerint, a méret szerinti besorolása pedig a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény alapján történt.

Felhasznált adatforrások: az OSAP (Országos Statisztikai Adatfelvételi Program) 1703-as számú. az agrárgazdaság hitelei és a támogatás mellett igényelt agrárgazdasági hitelek című adatgyűjtése. Az adatgyűjtés adatszolgáltatói: bankok, szakosított hitelintézetek, a külföldi hitelintézetek 100 milliárd forintot meghaladó mérlegfőösszeggel rendelkező magyarországi fióktelepei, valamint a szövetkezeti hitelintézetek (3. ábra). Az adatgyűjtésben szereplő 31 pénzügyintézetből 2018 IV. negyedévében összesen 4 adott nullás adatszolgáltatást. Az adatgyűjtés teljes körű.

AZ AGRÁRGAZDASÁG TELJES HITELÁLLOMÁNYA

Az agrárgazdaság hitelpiaca koncentrált, a három legnagyobb hitelállománnyal rendelkező bank (3. ábra) a mezőgazdasági hitelek több mint felét, az élelmiszeripari hitelek több mint harmadát tudhatta magáénak 2018 végén. Az öt vezető bank részesedése a mezőgazdaság hiteleiből közel háromnegyed, az élelmiszeripar hiteleiből pedig 56% volt.

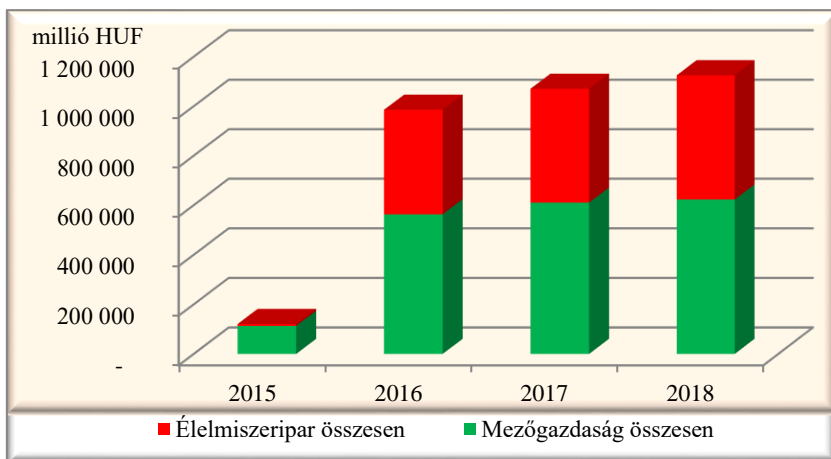

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

3. ábra: Az agrárhitelezésben részt vevő pénzintézetek CR3, CR5 és CR10 mutatója
2018. IV. negyedévében

Figure 3: CR3, CR5 and CR10 indicators for financial institutions involved in
agricultural lending 2018 IV. Quarter

Az ágazat hitelállományának alakulását mutatja be a 4. ábra. A 2016-os évben látható növekedés nagyrészt a mintában szereplő vállalászati köre bővülésének tudható be, ugyanakkor az is tény, hogy bekerültek az NHP keretében felvett hitelek, és beindult 2016. III. negyedévében a földvásárlási hitelprogram. 2016-tól minden évben emelkedés figyelhető meg az előző évhez képest, 2017-ben 8,64%-os, 2018-ban pedig 5,07%-os.

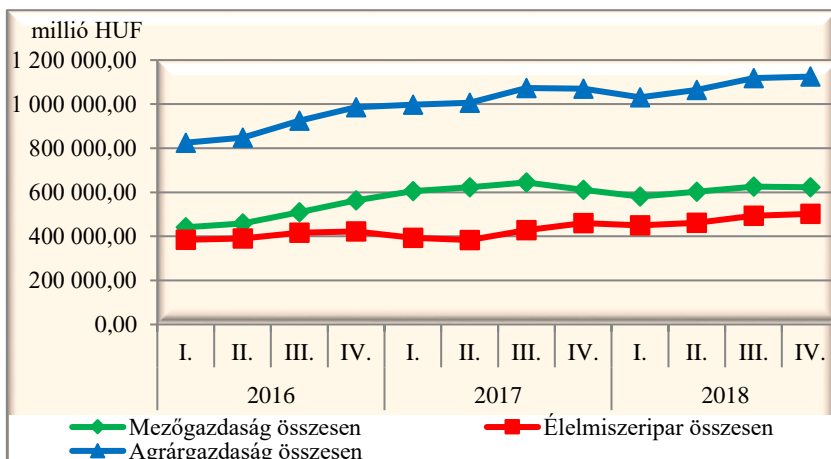

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai alapján

4. ábra: Az agrárgazdasági hitelállomány alakulása

Figure 4: The evolution of the agricultural credit portfolio

A hitelállomány 2016-2018 közötti alakulását szemlélteti az 5. ábra. A mezőgazdasági hitelállomány mennyisége 2007. III. negyedévéig folyamatosan emelkedett, majd egy enyhe visszaesés tapasztalható, és 2018. első negyedév végén elérte a mélypontot. 2018 folyamán a növekedés kissé hullámzó képet mutatott, de év végére ismét növekedésnek indult (+2,02% előző év azonos időszakához képest), habár összege nem érte még el a 2017. III. negyedéves korábbi csúcst. Az élelmiszeripar esetében már 2017. II. negyedévében tapasztalható a csökkenés, ezután azonban növekedést mutat, és 2018. IV. negyedévében a legmagasabb a hitelállomány értéke.

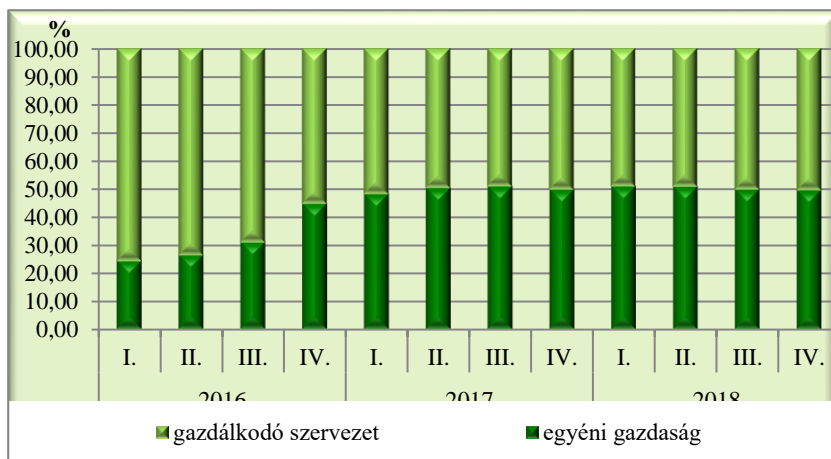

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

5. ábra: Az agrárgazdasági hitelállomány alakulása negyedéves bontásban

Figure 5: The development of agribusiness loans per quarter

A továbbiakban a mezőgazdaság hitelállományát vizsgáljuk részletesen. A mezőgazdasági hitelállomány megoszlását szemlélteti az 6. ábra. A 2016.év első három negyedévében a hitelek közel háromnegyedét a gazdálkodó szervezetek kapták meg, majd a negyedik negyedévtől az arány szinte teljesen kiegyenlítődtött (50,49-49,51%), és az óta pedig e körül az érték-pár körül látszik stabilizálódni. Az egyéni gazdaságok hitelállományának több mint a felét minden negyedévben az egyéni vállalkozások kapták, igaz az időszak végére egyre csökkenő mértékben. A gazdálkodó szervezetek esetében a Kft.-k hitelállománya 60 % feletti, jelentős még a részvénytársaságok hitelállománya (2. táblázat).

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai alapján

6. ábra: Az egyéni gazdaságok és gazdasági szervezetek hitelállományának megoszlása negyedéves bontásban

Figure 6: The distribution of agricultural loans per quarter

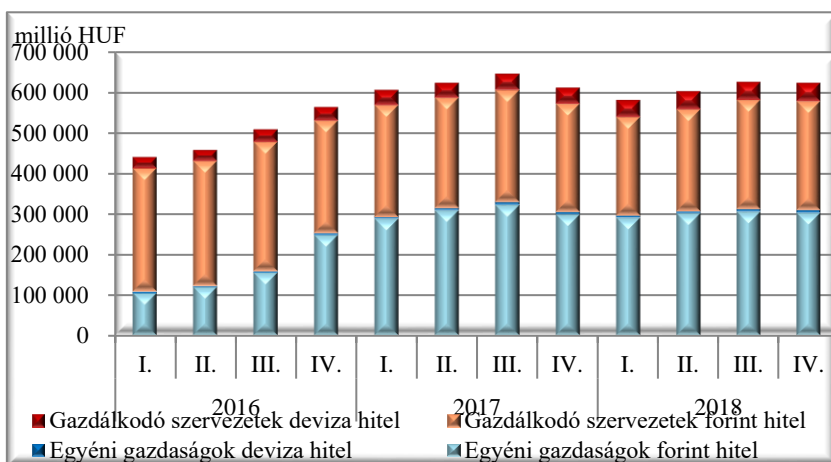
2. táblázat: A mezőgazdasági hitelek megoszlása gazdálkodási formák szerint

Table 2: The distribution of agricultural loans by legal forms

Gazdálko- dási forma	2016				2017				2018			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Östermelők	34,53	36,20	35,81	47,93	49,72	50,56	48,94	42,95	44,80	46,09	45,45	44,37
Egyéni vállalko- zások	65,47	63,80	64,19	52,07	50,28	49,44	51,06	57,05	55,20	53,91	54,55	55,63
Egyéni gazdaságok ÖSSZESEN	24,63	26,68	31,27	44,85	48,30	50,49	51,08	49,95	51,04	50,90	49,96	49,67
Kft	60,26	60,18	60,57	64,68	64,87	65,23	65,57	66,81	67,42	66,45	65,97	66,51
Kkt.	0,97	1,22	1,36	1,09	1,38	1,15	1,31	1,24	1,29	1,35	1,44	1,38
Rt.	33,46	33,12	32,55	28,62	27,92	27,63	26,58	25,99	25,41	25,98	26,63	26,36
Bt.	1,43	1,55	1,56	1,67	1,66	1,81	2,22	1,99	1,77	1,79	1,77	1,76
Szövetke- zet	3,73	3,76	3,80	3,59	3,83	3,90	4,01	3,70	3,81	4,14	3,90	3,72
Egyéb	-	-	-	-	-	-	-	-	0,29	0,28	0,28	0,26
Gazdálkodó szervezetek ÖSSZESEN	75,37	73,32	68,73	55,15	51,70	49,51	48,92	50,05	48,96	49,10	50,04	50,33

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai alapján

Ha szétbontjuk a felvett hiteket forint- illetve deviza alapúra, akkor a 7. ábrán látható megoszlást kapjuk. Az egyéni gazdaságoknál a devizában felvett hitel csak mintegy 3%-a az összes hitelnek, míg a gazdasági szervezeteknél ez az arány 8-15% között mozog a vizsgált időszakban. A mezőgazdaság egészében tehát hangsúlyosan a forinthitelek a meghatározóak gazdálkodási formától függetlenül.

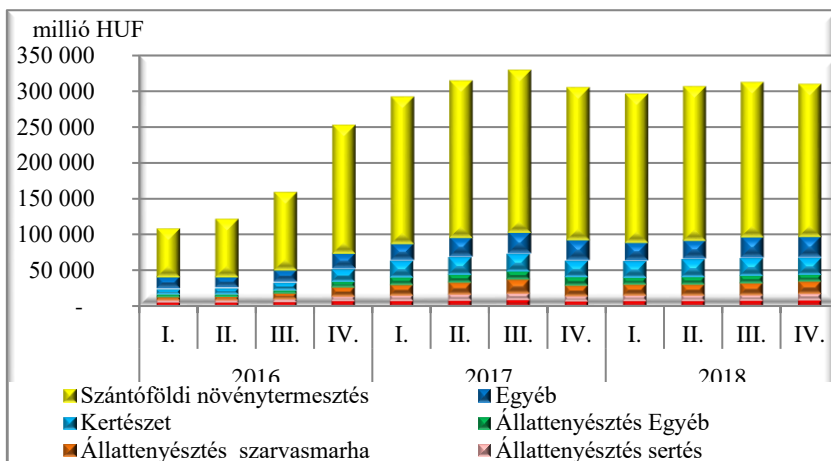

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

7. ábra: A mezőgazdasági hitelállomány megoszlása forint-deviza bontásban

Figure 7: The distribution of agricultural loans disaggregated forint and foreign currency

A hitelállomány megoszlásában az igazi különbség a szektoronkénti megoszlásban figyelhető meg. Az egyéni gazdálkodók esetében minden negyedévben a szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó gazdálkodók vették fel a hitelek jelentős részét, több mint 70%-kát. A felvett hitel összege 2018. IV. negyedévében háromszorosa volt a 2016. év első negyedévi összegének. A többi mezőgazdasági szektorra szintén jellemző ez a nagyarányú növekedés (8. ábra).

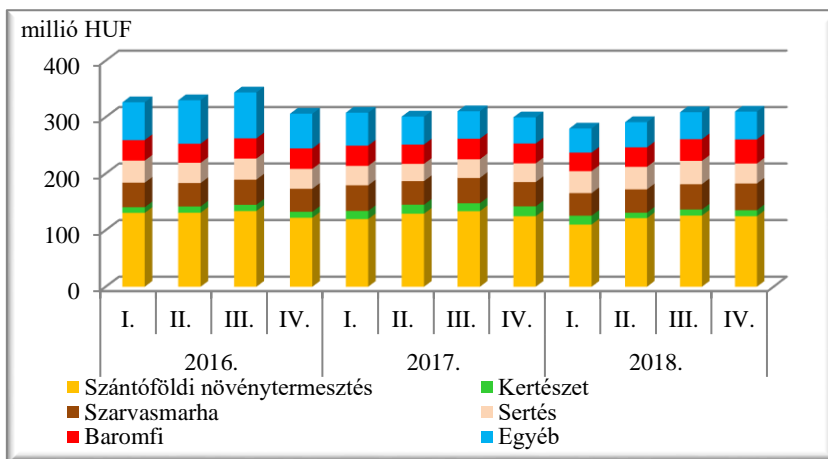
Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

8. ábra: Az egyéni vállalkozások hitelállományának megoszlása szakágazatok szerint

Figure 8: Distribution of loans to individual companies according to sectors

A gazdálkodó szervezetek esetében 2018 végén az állattenyésztéssel foglalkozó vállalkozások rendelkeztek a legnagyobb részesedéssel (41%), ezen belül a szarvasmarhával és a baromfival foglalkozó cégek vezettek. A növénytermesztéssel foglalkozó vállalkozások hitelállománya enyhén csökkenő tendenciát mutatott a vizsgált időszakban (9. ábra).

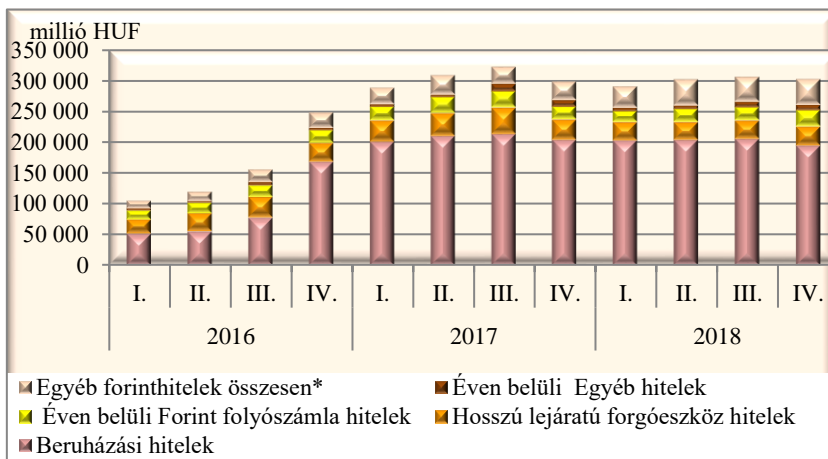
A következőkben a felvett forint alapú hitelek hitelcél és futamidő szerinti megoszlását vizsgáljuk. Az egyéni vállalkozások által felvett forint alapú hitelek közel 50%-ka beruházási hitel volt 2016 első három negyedévében, majd innentől meghaladta a 60%-ot. A beruházási hitelek alakulását elsősorban az állami földárverésekhez kapcsolódó MFB-NHP Földvásárlási Hitelprogram határozta meg. A hosszú lejáratú forgóeszköz- és a forint folyószámlahitelek részaránya jelentősen csökkent a vizsgált időszakban (10. ábra).

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

9. ábra: A gazdálkodó szervezetek hitelállományának megoszlása szakágazatok szerint

Figure 9: Distribution of the loan portfolio of business organizations according to sectors

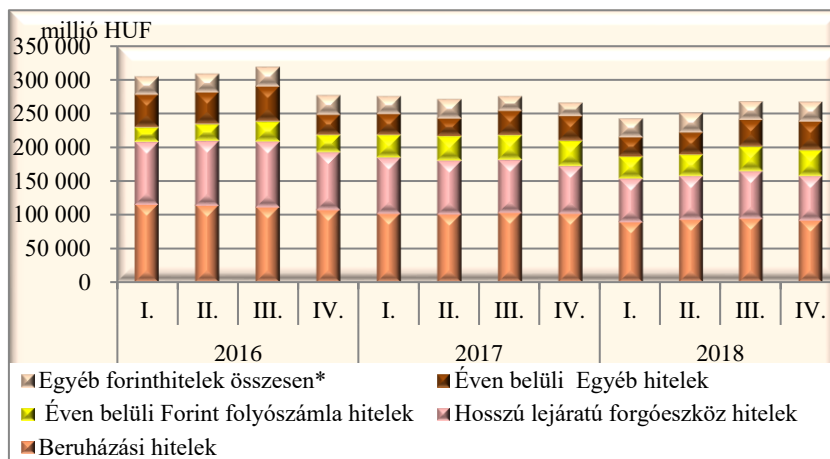
Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

10. ábra: Az egyéni vállalkozások forint-hitelállományának megoszlása

Figure 10: Distribution of the forint loan portfolio of individual enterprises

A 11. ábra a gazdálkodó szervezetek forint alapú hiteleinek megoszlását szemlélteti. Hasonlóan az egyéni gazdálkodókhoz, itt is a beruházási hitelek részaránya a

legmagasabb 35-40% között változik, a vizsgált időszakban enyhe csökkenés jellemzi. A hosszúlejáratú forgóeszközhitel az összes forint alapú hitel 25-31%-át teszik ki, arányuk az egyes időszakokban nem változott jelentősen. Az éven belüli forint folyószámla hitelek részaránya folyamatosan növekedett a kezdeti 11,1%-ról 19,4%-ra.

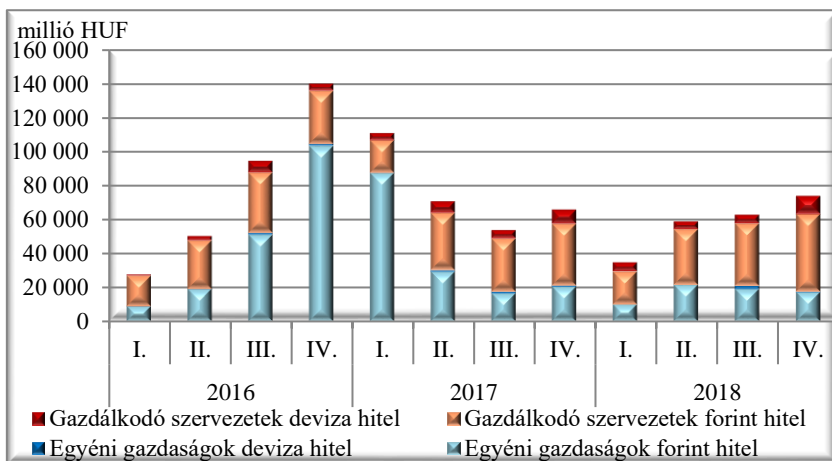
Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai alapján

11. ábra: A gazdálkodó szervezetek forint-hitelállományának megoszlása

Figure 11: Distribution of forint loans by business entities

A következőkben megvizsgáltuk az egyes negyedévekben kihelyezett új hitelállomány forint és deviza alapú megoszlását. Ebben az esetben is a forint alapú hitelek állománya a legmagasabb mind az egyéni gazdaságok, mind gazdálkodó szervezetek esetében. Érdekeség, hogy az egyéni gazdaságok mindhárom év III. negyedévében vettek fel több devizahitelt, 2018. első két negyedévében azonban nem volt devizahiteles kihelyezés. 2016. III. és IV. negyedévében, illetve 2017. I. negyedévében az egyéni gazdaságok újonnan felvett forint alapú hitelállománya jóval meghaladta a gazdasági szervezetek hitelállományát (12. ábra).

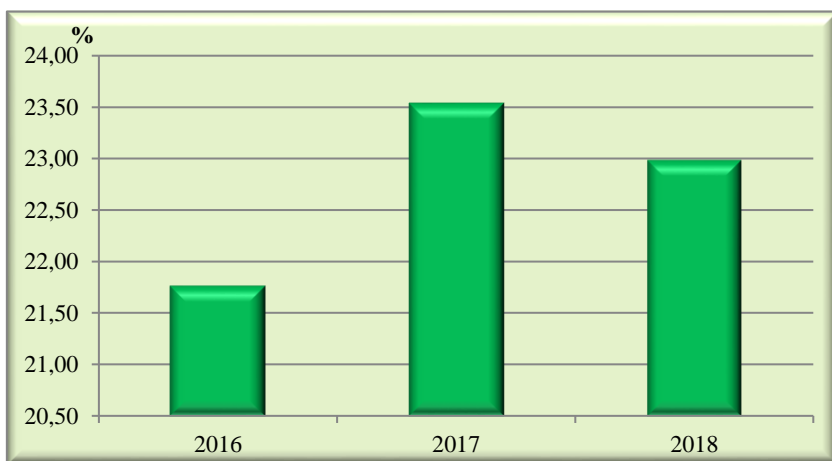
A mezőgazdasági vállalkozások által felvett hitelek a vállalkozások kibocsátásának százalékában kifejezve 2016-ban 21,77%-ot, 2017-ben 23,53%-ot, 2018-ban 22,99%-ot tettek ki. (13. ábra).

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

12. ábra: Az újonnan kihelyezett mezőgazdasági hitelállomány megoszlása forint-deviza és vállalkezési forma szerinti bontásban

Figure 12: The distribution of the newly outsourced agricultural loan portfolio broken down by HUF-FX and business forms

Forrás: Saját szerkesztés az Agrárminisztérium adatai lapján

13. ábra: A mezőgazdasági hitelek aránya a kibocsátás százalékában

Figure 13: The proportion of the agricultural credits in the percentage of the emission-

A mezőgazdasági vállalkozások az igényeik, jövedelmi helyzetük szerint – bár – óvatosan használják a pénzügyi intézményrendszer szolgáltatásait.

A hosszú távú gondolkodás, a több termelési perióduson átívelő, kiszámítható jövedelmezőség, a kockázati tényezők csökkentése befolyásolja a vállalkozók döntési lehetőségeit. A felkészültség növelése a vállalkozókészség további javulását hozhatja, amit jelentősen segíthet a kamarai, banki szaktanácsadás komplexitása, a kockázati biztosítások korszerűsítése, illetve a nemzetközi mezőnyben is versenyképes hitelkamatok és a támogatások alakulása.

FINANCING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

ÉVA SZALKA¹ – ZSOMBOR PÁLL² – SZILVIA REITER² – BÁLINT FILEP³

¹Széchenyi István University

Faculty of Agricultural and Food Sciences

Mosonmagyaróvár

²Ministry of Agricultural

Department For Knowledge-Based Distributed

Statistical Analysis Department

Budapest

³Széchenyi István University

Kautz Gyula Economics Faculty

Győr

SUMMARY

One of the most important strategic aim of Hungary is the establishment of an economically, ecologically and socially sustainable agriculture, which is competitive in comparison with developed countries. This agricultural system will be based on continuous increasing of its performance, contributing to the development of the national economy and creation of new rural workplaces, guaranteeing the safe raw material supply for the food industry.

Like in case of all other business enterprises, the optimisation of resource portfolio is a question of strategic importance for the agricultural business entities. The current

study offers a general picture on exogenous financing of agricultural enterprises, analysing separately the agricultural enterprises in ownership of sole proprietors and the economic organisations.

Keywords: agriculture, credit, debt structure

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A publikáció elkészítését az **EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00008 számú „Innovatív tudományos műhelyek a hazai agrár felsőoktatásban”** című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

IRODALOMJEGYZÉKE

Alvincz J. (szerk.) – Antal K. – Harza L. – Mészáros S. – Péter K. – Spitálszky M. – Varga T. (2001): A mezőgazdaság jövedelemhelyezete és az arra ható tényezők. Agrárgazdasági tanulmányok 7. szám, AKII, Budapest, 129 p.

B/1360. számú jelentés az agrárgazdaság 2016. évi helyzetéről

Béza D. – Csákné Filep J. – Csapó K. – Csubák T. K. – Farkas Sz. - Szerb L. (2013): Kisvállalkozások finanszírozása. Perfekt Kiadó, Budapest.

Biró Sz. (2009): A földjelzálog-hitelezés intézményrendszer és alkalmazási lehetőségei a magyar mezőgazdaságban. PhD disszertáció, Gödöllő: Szent István Egyetem.

Brealey, R. – Myers, S. (1998): Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill, Inc., New York.

Fábián G. – Hudecz A. – Szigel G (2010): A válság hatása a vállalati hitelállományokra Magyarországon és más kelet-közép-európai országokban. Hitelintézeti szemle, 9 (5), 445-460 p.

Fertő Imre (2007): A puha költségvetési korlát és a hitelpiaci tökéletlenségek hatása a beruházásokra a magyar mezőgazdaságban. Közgazdasági szemle, 2007. (54. évf.) 4. sz. 322. old.

Gibrat, R. (1931): Les inégalités économiques, Librairie du Recueil Sirey, Paris

Katits, E. (2007): A vállalati gazdálkodás alapjai. Budapest, Saldo, 389 p.

Katits, E. (2010): A vállalati válság pénzügyi menedzselése. Budapest, SALDO Kiadó, 507 p.

Katits E. (2017): A vállalati (életciklus) pénzügyek. Fogalomtár és alapvető módszertan. Soproni Egyetem Kiadó, 209.p.

Kovács G. (2013): Pénzügyi szolgáltatások és döntések. Universitas-Győr Nonprofit Kft, Győr.

Lakner Zoltán - Hajdu Istvánné - Kajári Karolina - Kasza Gyula - Márkus Péter - Vizvári Béla (2007): Versenyképes élelmiszergazdaság. élhető vidék (Négy tézis egy lehetséges fejlesztési politika körvonalainak meghatározásához). Gazdálkodás, 2007. (51. évf.) 4. sz. 1-12. old.

Nagy János - Sinóros-Szabó Botond (2014): Technológiák és erőforrások tér- és társadalomszemléletű értékelése. Agrártudományi közlemények = Acta Agraria Debreceniensis, 2014. 59. sz. 73-75. old.

Neményi Miklós (2018): Precision crop production and artificial intelligence – the future of sustainable agriculture Agrártudományi közlemények = Acta Agraria Debreceniensis, 2018. Klnsz. 47-58. old.

Szalka É. - Katits E. (2018): A mezőgazdasági vállalkozások növekedési lehetőségei pénzügyi nézőpontból GAZDÁLKODÁS 62:(1) pp. 28-48.

Walter Gy. (2013): Vállalatfinanszírozás a gyakorlatban, lehetőségek és döntések a magyar piacon. Alinea Kiadó, Budapest.

KSH, A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban (2017)

<http://www.kormany.hu/download/7/30/d0000/%C3%89lelmiszergazdas%C3%A1gi%20strat%C3%A9gia%202016-2050.pdf> , letöltés:2019. 04.12.

A szerzők levélcíme – Address of the authors:

SZALKA Éva

Széchenyi István Egyetem

Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar

H-9200 Mosonmagyaróvár, Vár u. 2.

szalka.eva@sze.hu

PÁLL Zsombor

Agrárminisztérium

Tudásalapú Agrárgazdaságért Felelős Főosztály,

Statisztikai Elemzési Osztály

H-1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 9.

zsombor.pall@am.gov.hu

REITER Szilvia

Agrárminisztérium

Tudásalapú Agrárgazdaságért Felelős Főosztály,

Statisztikai Elemzési Osztály

H-1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 9.

szilvia.reiter@am.gov.hu

FILEP Bálint

Széchenyi István Egyetem

Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar

H-9026 Győr, Egyetem tér 1.

filep.balint@sze.hu